

เรียนรู้การบริโภคข่าวสาร ความรู้วิทยาศาสตร์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างรู้เท่าทัน

เรียบเรียงโดย นางกุลลาภ เลขาข้า

บรรณารักษ์ชำนาญการ

คำสำคัญ : สื่อสังคมออนไลน์ ความรู้ วิทยาศาสตร์

ปัจจุบันสื่อสังคม หรือที่เรารู้จักกันในนามโซเชียลมีเดีย (Social Media) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของคนยุคใหม่ ประชาชนทั่วโลกต่างใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างชุมชน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ใช้ส่งต่อข้อมูลความรู้ นำเสนอข่าวสารและความคิดเห็นต่างๆ อย่างรวดเร็วผ่าน Social Network สื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับต้นๆ คือ เฟสบุ๊ก (Facebook) Video Sharing Youtube, Blog Twitter และ File Sharing ผู้ให้บริการเว็บไซต์ Social Media ได้ออกแบบ Application ต่างๆ สามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารความรู้วิทยาศาสตร์ได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ทำให้การรับส่งข่าวสารมีความสะดวก การรับรู้ข่าวสารมีความชัดเจนขึ้น ส่งผลให้ข่าวสาร ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ๆ ถูกส่งผ่านไปยังส่วนต่างๆ ของโลกอย่างรวดเร็ว เชื่อมโยงความรู้ถึงกันออนไลน์แบบเรียลไทม์ ประชาชนทุกมุมโลกสามารถแชร์ความรู้ในโลกดิจิทัลผ่านเครื่องมือสื่อสารตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้แต่ละวันเราจะรับรู้ บริโภคข้อมูลข่าวสารวิทยาศาสตร์ที่แชร์ผ่านสื่อสังคมเหล่านี้ตั้งแต่ตื่นตาตื่นนอนไปจนกระทั่งเข้านอน

ดังนั้น จึงควรเลือกบริโภคข้อมูลฯ อย่างรู้จริง เท่าทัน ขอแนะนำวิธีการนำสื่อสังคมมาใช้เป็นเครื่องมือการเรียนรู้เพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ที่คนส่วนมากนิยมนำมาใช้ใน 3 เรื่องดังนี้

- ❖ เลือกบริโภคข่าวสารที่แชร์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเรียนรู้ให้เท่าทันความก้าวหน้า นวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เพื่อนำมาต่อยอดความรู้พัฒนาความรู้ของตนเองให้ทันโลก

- ❖ เลือกข่าวสารด้านสุขภาพเพื่อใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ข้อมูลปริมาณสารอาหาร สารเสริมอาหาร สารเติมแต่งเพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการให้เหมาะสม เลือกบริโภคอาหารที่มีโภชนาการสูง ผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพและความงามที่ปลอดภัย

- ❖ เรียนรู้การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยี GPS (Global Positioning System) ในการบอกพิกัดหรือระบุตำแหน่งบนพื้นโลก มาช่วยนำทาง ค้นหาตำแหน่งสถานที่ที่จะไป ช่วยคำนวณเส้นทางการเดินทางให้รวดเร็ว ประหยัดเวลา พิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลข่าวสาร ใช้เพื่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ ระยะทาง ช่วงเวลาเดินทาง เพื่อวางแผนการท่องเที่ยว หรือเรียนรู้สภาพอากาศในแต่ละวันแต่ละพื้นที่เพื่อเตรียมตัวและอุปกรณ์ในการเดินทางให้เหมาะสม ฯลฯ

- ❖ ใช้สื่อสังคมเพื่อการรวมกลุ่มกันทำสิ่งดีๆ ทำกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์สังคม หรือกิจกรรมเชิงวิชาการ เช่น รมรงค์เพื่อความสะอาด รักษาสิ่งแวดล้อม หรือสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในวงการวิชาชีพเฉพาะ เช่น แพทย์ วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย หรือรวมกลุ่มสร้างแนวร่วมทำกิจกรรมในรูปแบบอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สังคมและประเทศชาติ

ข้อควรระวังในการบริโภคข่าวสาร ความรู้ผ่านสื่อสังคม เพื่อความปลอดภัย ดังนี้

- ❖ บริหารเวลาบริโภคข่าวสารฯ ให้เหมาะสม แบ่งเวลาให้กับงาน ครอบครัว สังคม และชีวิตส่วนตัว ให้สมดุล ไม่ควรใช้เวลาติดตามสื่อสังคมมากเกินไปจนขาดการมีส่วนร่วมกับบุคคลในสังคม ใช้เวลาสร้างสรรค์ พุดคุยทางวาจาแทนการสื่อสารผ่านเครื่องมือกับคนรอบข้างบ้าง

- ❖ ไม่ควรจ้องมองเครื่องมือสื่อสารนานๆ หาเวลาพักสายตาบ้างเป็นระยะๆ เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อสายตา อาจทำให้สายตาคิดปกติ มีอาการแสบตา ตาพร่ามัว บางรายเวียนศีรษะ หรือมีผลต่อสุขภาพจิต เกิดโรคทางจิตประสาทได้

❖ ไม่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้วิทยาศาสตร์ที่ละเมิดลิขสิทธิ์ ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น เผยแพร่ข้อมูลหรือรูปภาพที่นำมาตัดต่อ ดัดแปลง นำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของงาน ไม่ส่งต่อความรู้ที่ไม่เป็นความจริงหรือข้อมูลที่ยังไม่ได้พิสูจน์ความถูกต้อง ข่าวสารบางเรื่องอาจเป็นข้อมูลเท็จ หลอกลวง เมื่อนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนอาจเกิดความเสียหายต่อบุคคลที่นำไปใช้ ทำให้เข้าใจผิด เสียเวลา เสียสุขภาพ หรือเสียทรัพย์ ได้

❖ พิจารณาเลือกบริโภคความรู้วิทยาศาสตร์ที่มีความถูกต้อง เรียนรู้ทักษะในการบริโภคข่าวสารอย่างเหมาะสม เช่น รู้จักเลือกแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า ใช้วิจารณญาณประเมินความถูกต้องของความรู้ที่ได้รับจากการส่งต่อกันมา

แนวทางการพิจารณาเลือกบริโภคความรู้วิทยาศาสตร์ที่อย่างง่าย ๆ ดังนี้

❖ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร ความรู้วิทยาศาสตร์ที่ถูกแชร์ผ่านสื่อสังคมต่อกันมา โดยดูจากแหล่งที่มา ความน่าเชื่อถือข้อมูล ความรู้ ชื่อเสียงประสบการณ์หรือคุณวุฒิของผู้เขียน ผู้โพสต์ ผู้แชร์ ผู้สร้างสรรค์ความรู้ หน่วยงานต้นเรื่องที่เผยแพร่ต้องตรงกับความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพนั้นๆ ข้อมูลจึงจะมีความน่าเชื่อถือเหมาะสมที่จะส่งต่อหรือแชร์ข้อมูลสู่สาธารณะต่อไป

❖ เลือกติดตามบล็อกส่วนบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เผยแพร่ความรู้ ผลงานวิจัย งานวิชาการ หรือบล็อกของหน่วยงานภาครัฐ องค์กร สมาคมวิชาชีพ ซึ่งจะมีความน่าเชื่อถือ ไม่ควรเลือกติดตามบล็อกที่ไม่ใช่คนในวงการวิชาชีพ ซึ่งมีจำนวนมากที่คัดลอกเรื่องราวทางวิชาการของคนอื่นมาลงเป็นบล็อกของตัวเองโดยไม่อ้างอิงแหล่งที่มา

❖ เลือกข่าวสาร ความรู้วิทยาศาสตร์จากแหล่งที่น่าเชื่อถือ เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ของหน่วยงานราชการ สมาคมวิชาชีพ สถาบันการศึกษา ห้องสมุด เนื่องจากมีผู้ทำหน้าที่กลั่นกรองเนื้อหาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานนั้นๆ หากเป็นหน่วยงานเอกชน ควรเป็นข้อมูลที่อ้างอิงแหล่งที่มาของเนื้อหาได้อย่างครบถ้วน มีการระบุแหล่งต้นตอข้อมูล สามารถเชื่อมโยงไปแหล่งข้อมูลอื่นที่อ้างอิงได้ มีเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ในการสร้างหรือเผยแพร่ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลให้ชื่อที่อยู่ติดต่อได้ บอกชื่อผู้เขียนผู้เผยแพร่ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ ที่ผู้อ่านสามารถติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้หากมีข้อสงสัย มีการระบุวันเวลาในการเผยแพร่ข้อมูล วันเวลาในการปรับปรุงข้อมูลครั้งล่าสุด (ถ้ามี) มีช่องทางให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็น หรือมีข้อความเตือนผู้อ่านให้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจใช้ข้อมูล

❖ ระมัดระวังในการใช้ข้อมูลความรู้บนอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งอ้างอิง เนื่องจากข้อมูลข่าวสารออนไลน์มีการเปลี่ยนแปลงปรับให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา มีระยะเวลาสั้น จึงต้องเป็นข้อมูลที่กำลังเป็นที่น่าสนใจ ดูจากวันเดือน ปีที่เผยแพร่ซึ่งควรเป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าทุกคนต้องบริโภคข่าวสารความรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันทุกวัน ดังนั้น เราจำเป็นต้องเรียนรู้และรู้จักเลือกบริโภคข่าวสารความรู้วิทยาศาสตร์อย่างระมัดระวัง วิเคราะห์ข้อมูลมากมาย หลากหลายให้รู้จริงและเท่าทัน พิจารณาว่าอะไรเป็นประโยชน์อะไรก่อให้เกิดโทษ รู้จักเลือกรับหรือปฏิเสธ และเผยแพร่ส่งต่อข้อมูลถึงผู้รับข่าวสารต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณ ใช้เทคโนโลยีสร้างการเรียนรู้ใหม่อย่างเหมาะสม เพื่อการรับรู้และใช้ประโยชน์ทั้งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติอย่างผู้รู้จริง เท่าทันและปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

อุษา บิ๊กกินส์. การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy). *วารสารสุทธิปริทัศน์*.

ปีที่ 26 ฉบับที่ 80 กันยายน - ธันวาคม 2555. หน้า 147-161.

สำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กรมวิทยาศาสตร์บริการ

โทร. 0 2201 7255

E-mail : info@dss.go.th

กรกฎาคม 2561